

Statsviter om norsk tollvern:

– Skal jeg gjette, tror jeg det ville blitt svært lite jordbruk igjen

Prosjektleder Torbjørn Tufte i Agri Analyse tror norsk landbruk ville blitt utradert om tollvernet ble fjernet eller tilskuddsordningen avviklet. Han sier han ikke vet om noe land i verden som ikke har noen form for landbrukstoll.

Jon-Fredrik Bækgaard Klausen
jon-fredrik.klausen@nationen.no

JORDBRUKSPOLITIKK

Trumps tollpolitikk har skapt debatt om hvorvidt Norge egentlig er noe bedre, med sine høye tollsatser på enkelte landbruksprodukter. Professor i økonomisk historie ved Norges Handelshøyskole, Ola Grytten, uttalte i NRKs Debatten nylig at han synes den norske tollene ligner mye på Trumps.

– Trump snakker om å beskytte amerikansk næringsliv, og at man trenger høye priser på utenlandske varer for å opprettholde konkurranseevnen og holde utenlandske produkter ute. Han har også andre argumenter, men i det vesentlige er argumentasjonen ganske lik, sa Grytten.

Torbjørn Tufte, prosjektleder i AgriAnalyse og utdannet statsviter, har god oversikt over hvordan ulike land organiserer sin støtte til landbruket – både gjennom tollvern og produksjonstilskudd.

Han sier til Nationen at han ikke kjenner til noen land som ikke har tollvern på landbruksvarer.

– Det er viktig å huske at også EU har et omfattende tollvern på landbruksvarer fra tredjeland, selv om EU samlet sett har langt bedre produksjonsforhold enn Norge, påpeker han.

Tufte forklarer at det er Verdens handelsorganisasjon (WTO), med sine 166 medlemsland, som setter regelverket for tollvernet. WTO har fastsatt maksimale tollsatser som landene har rett til å bruke. Samtidig står det hvert land fritt til å benytte lavere satser enn disse.

– Det gjør Norge i stor grad. I WTO er det også slik at toll er det lovlige importvernet land kan kan nytte i internasjonal handel, sier Tufte, før han legger

Torbjørn Tufte jobber i Agri Analyse, her fotografert på Kornkonferansen 2025.

FOTO: ANNE SNARTELAND

ger til at tollregimet USA nå legger opp til må ses på som et alvorlig brudd på de folkerettslige forpliktelsene USA har i WTO.

– Tollvernet er avgjørende

Den norske importtollen på landbruksvarer er ment å beskytte innenlandsk produksjon av varer vi har god dekning på nasjonalt – spesielt kjerneprodukter som melk, kjøtt, korn og grønnsaker. Produkter som ikke konkurrerer direkte med norsk produksjon har lav eller ingen toll.

– Utdfordrende naturgitte forhold som topografi, klima, høyt kostnadsnivå og en politisk valgt produksjonsstruktur gjør det nødvendig å skjerme norsk jordbruk. Tollen bidrar til at norske jordbruksvarer kan selges til priser som speiler de faktiske nasjonale produksjonsforholdene, sier Tufte.

– Kort sagt: Tollvernet er avgjørende for å utjevne forskjeller i produksjonskostnader mellom Norge og de landene vi handler med.

Men det er ikke bare tollvernet som skaper politisk debatt i Norge. I tillegg til at både Høyre og Frp ønsker å redusere tollene, vil begge partier også kutte i den norske jordbruksstøtten.

Tufte viser til både EU og Sveits for å illustrere hvordan støtten kan organiseres. Mens Norge har tilskudd som i stor grad er knyttet til produksjonsvolum og antall husdyr, gir EU og Sveits støtte per arealenheter – med vilkår.

– Våre tilskudd er i stor grad knyttet til hvor mye som produseres, heller enn hvordan produksjonen foregår eller hvordan arealet forvaltes, forklarer han.

– I EU og Sveits gis det i hovedsak produksjonsuavhengig

støtte. Man utbetaler støtte per dekar dyrket mark, uavhengig av produksjonsmengde. Hoveddelen av støtten er en direkte eller grunnstøtte per dekar. I tillegg stilles det ofte krav til miljø- og klimatiltak – enten som grunnvilkår for støtteberettigelse eller som tiltak som må gjennomføres for å motta støtte.

I USA har man i større grad støttet etterspørselssiden, blant annet gjennom støtteordninger for lavinntektsgrupper slik at de kan kjøpe mat – tidligere kjent som "Food Stamps", nå SNAP.

Norge og norske bønder

Så er spørsmålet, vil skje hvis støtten til jordbruket fjernes – slik Frp ønsker?

– Om jeg skal gjette, tror jeg det ville blitt svært lite jordbruk igjen. Jeg lurer på hvordan Norge og norske bønder skulle kla-

re seg, når bønder i andre land med langt bedre produksjonsforhold fortsatt mottar store subsidier, sier Tufte.

Han mener at Norge, EU og USA i all hovedsak har bygget sin jordbrukspolitikk på samme grunnmodell:

- Tollvern
- Økonomiske overføringer (budsjettoverføringer)
- Markedsinntekt til bønderne

Tufte tror ikke at befolkningen har mistet tilliten til norsk jordbrukspolitikk.

– Jeg tror folk i Norge generelt støtter godt opp om norsk jordbruk. De ønsker et aktivt jordbruk i hele landet, og norsk jordbruk har relativt godt omdømme og høy tillit. Hvordan mediene vinkler debatten og hvilke saker de lager ut av dette, må du nesten spørre journalistene eller politikerne om. Jeg vet ikke hva agendaen deres er.